

פרשת תצווה-זכור-פורים - מהות היסורים

7. מדרגת האדם נקודת האמת פרק ד
יש לפעמים אשר אחר שעבר נסיונות רבות וגדולות, ומלחמות חזקות עם טבעו והרגליו, אז אפשר שיפרה במחשבתו הרהור דק מן הדק ובדמיון שאמרו חז"ל "לא הן ולא שכרן" בחשבונות רוחניות אשר מבלי נסיונות יהי מצב הרוחני יותר ביתרון ואף שהוא עדיין עומד במעלתו בטהרת לבו ומסירתו אל התורה, מ"מ מתמלא בלבו הרהורים לפוש מעט מנסינות רצופות **מפני חשבונות רוחניות** ויש בו צדדים רוחניים אשר יושקלו בדעתו, ולפעמים מכריע הרוחניות לצד השלוח מנסינות רצופות.

ובענין הזה הוא בסוג אחר לגמרי ממה שמצוי שהאדם בורח ממקום נסיון וחיי צער בחשבון אשר אם יהי מצב הגשמי שלו יותר בריוח אז יכול לעמוד ברצון חזק יותר בעבודת הבורא, כי זה הוא מכת בעלי המשכונות שהובא בחוה"ל "שער הבטחון" אשר שואלין משכונ מאת הבורא למען יהיו מובטחים בשאלות חייהם, ואז ילמדו ויקיימו, וזהו מקטני המוח ומאהבת עצמם, לכן מפחדים המה על מצבם הגשמי... מובן שבאנשים כאלה כאשר יאמרו שמוטב להם בלא נסיון, נובע זה רק ממקור משחת ומאהבת הגופניות כי המה כסומא בכל

8. בראשית (פרשת וישב) פרק לו פסוק א
(א) וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִגְדוֹר אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן:
רש"י

ועוד נדרש בו וישב ביקש יעקב לישב בשלוח, קפץ עליו רוגזו של יוסף. צדיקים מבקשים לישב בשלוח אומר הקדוש ברוך הוא לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לעולם הבא, אלא שמבקשים לישב בשלוח בעולם הזה:

9. מדרגת האדם נקודת האמת פרק ד

והענין מה שאנו מדברים מה שהאדם מכריע שטוב בעד מצב הרוחניות שלו לפוש מעט מנסינות רצופים זהו לא בנוגע לקיום מצות התורה כלל, אלא השיקול הדעת הוא בבחירה גבוה, לפני משורת הדין, ואז יתכן שיכריע האדם לפעמים הרוחניות מבלי נסיונות, ולגבי האדם השלם נקרא זה חיי שלוח לגבי המצב של נסיונות רצופות. ונוכל להבין זה בדברי חז"ל במה שאמרו: "בקש יעקב לישב בשלוח". היא השלוח שאיננה נוגעת לקיום התורה והשלמות כלל, אלא השלוח שבקש יעקב, הוא שעבר הרהור דק מן הדק במחשבתו להיות שלו מעט מן הנסיונות הרצופות והמתמידות ותכופות בחשבון שמא יהי אז הרוחניות שלו לפי שיקול דעתו יותר טוב ויותר גבוה, אלא שמדרכי השגחה אשר "רגלי חסידיו ישמור" הראה לו הקדוש ברוך הוא החלטה ברורה אשר "יפה אחד בצער ממאה בריוח", כי עיקר תועלת האדם הוא רק מן הנסיון, לכן קפץ עליו רוגזו של יוסף, כי רק מנסינות רצופות ותכופות יתעלה האדם. כמשה"כ "עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה", הרי שדוקא "עתה" נעשה לירא אלקים, כי הדעת האמתית לא הי' חסר לו מקודם, אלא שהי' חסר לו הפועל, וע"י הנסיון הוציא כחותיו מכה אל הפועל

הדור קיבלה בזכות היסורים

10. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יד עמוד א

ויסר המלך את טבעתו אמר רבי אבא בר כהנא: גדולה הסרת טבעת יותר מארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות שנתנבאו להן לישראל, שכולן לא החזירום למוטב, ואילו הסרת הטבעת החזירן למוטב.

11. תורת משה שמות פרק כז (פס' כ-כא) פסוק כ

כי כל הנביאים אינם פועלים אלא כמפוח באש פחם, שאם אין כאן ניצוץ עכ"פ לא יבעירו, ואם יש אור קטן יאירו הם אור גדול, אבל אם אין כאן אפי' ניצוץ קטן כמו שהיה בדורו של חורבן כדכתיב פשטתי את כנתני איככה אלבשנה רחצתי את רגלי איככה אטנפם, אז לא יועילו כל הנביאים. אך הסרת טבעת האיר מתוך חשיכה אפילה והחזירן למוטב,

1. שמות (פרשת תצווה) פרק כז פסוק כ

וְאַתָּה תִּצְוֶה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שִׁמֹן זֵיתִי זָךְ כֶּתִית לְמַאֲוֹר לְהַעֲלֹת נֵר תְּמִיד:
רש"י

כתית - הזיתים היה כותש במכתשת, ואינו טוחן בריחים, כדי שלא יהו בו שמרים

להעלות נר תמיד - מדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה:

2. תלמוד בבלי מסכת מנחות דף נג עמוד ב

ואמר רבי יוחנן: למה נמשלו ישראל לזית? לומר לך: מה זית אינו מוציא שמנו אלא ע"י כתיחה, אף ישראל אין חוזרין למוטב אלא ע"י יסורין.

3. שמות רבה (וילנא) (פרשת תצווה) פרשה לו סימן א

ואתה תצווה, הה"ד (ירמיה יא) זית רענן יפה פרי תואר קרא ה' שמך, וכי לא נקראו ישראל אלא כזית הזה בלבד והלא בכל מיני אילנות נאים ומשובחים נקראו ישראל ... אלא מה הזית הזה עד שהוא באילנו מגרגרין אותו ואח"כ מורדין אותו מן הזית ונחבט, ומשחובטין אותו מעלין אותו לגת ונותנין אותו במטחן ואח"כ טוחנין אותו ואח"כ מקיפין אותו בחבלים, ומביאין אבנים ואח"כ נותנין את שומן כך ישראל באין עובדי כוכבים וחובטין אותם ממקום למקום וחובשים אותן וכופתין אותם בקולרין ומקיפין אותן טרטיטין ואח"כ עושין תשובה והקב"ה עונה להם

4. חדושי אגדות (ספרי המהר"ל) מסכת מנחות דף נג עמוד ב

כל דבר שיש בו מעלה אי אפשר שלא יהיה מעורב עמו החמרי, וצריך להפריש אותו מן החמרי ואז הנבדל במעלתו. לכך צריך אל הזית כתישה להסיר הדבר החמרי הוא הפסולת, וכאשר הפסולת מסולק ממנו אז נמצא השמן שהוא המאיר, וכל זמן שאין כותשין אותו להסיר הפסולת החמרי אין יוצא שמן. וכך ישראל אשר בהם הנפש הנבדלת, אינם חוזרין למוטב כאשר ראוי אל הנפש הנבדלת, רק ע"י יסורין להסיר החמרי, ואז הנפש הנבדלת מאירה כראוי. ודבר זה אינו באומות, שאם הם רשעים אפשר שיהיו חוזרים למוטב בעצמם במה שהם חמריים בעלי שניו לכך אפשר בהם השתנות בהם מן הרע למוטב, כמו שאמרו ז"ל (מכילתא בא) כי הגוים קרובים אל התשובה כמו שנמצא בנינו שהיו חוזרים בתשובה, מה שאין כן בישראל שהם עם קשה עורף. ודבר זה הטבה שכל אשר נוטה אל החומר הוא מיד משתנה מענין לענין, אבל בישראל א"א שיחזרו למוטב מעצמם רק ע"י יסורין שע"י יסורין מסולק החמרי עד שהנפש טהור ונקי מן פחיתות החמר

5. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ה עמוד ב

רבי חייא בר אבא חלש, על לגביה רבי יוחנן. אמר ליה: חביבין עליך יסורין? אמר ליה: לא הן ולא שכרן. אמר ליה: הב לי ידך! יבה ליה ידיה ואוקמיה.

6. נתיבות עולם נתיב היסורין פרק א

ומה שאמרו שם אח"כ רבי יוחנן חלש על לגביה רבי חנינא א"ל חביבין עליך יסורין אמר ליה לא הן ולא שכרן, דשמעינן מזה שאין היסורין חביבין, דבר זה לא יקשה כך כי בודאי יש לצדיק לדאוג שלא יוכל לעמוד ביסורין ויעשה כמו שעשה איוב, ומפני כך אמר לא הן ולא שכרן אם אפשר שיהיה פטור מהן, אבל בודאי ובודאי חביבין וחביבין כאשר סובל אותם כי הם זכוכ הנפש עד שהם מביאים לדבק האדם אליו יתב'

ייסורים באשמת האדם

19. תורת האדם שער הגמול

וכבר בטל הרבה מן המחקר הזה הרב הגדול ז"ל בטענותיו בפרק שנים עשר מספר מורה הנבוכים, אמר ז"ל כי יעלה על לב ההמון כי רעות העולם יותר מן הטובות, וכשתערוך מנוחות האדם ותענוגיו בזמן מנוחתו אל הדאגות והמכאובים הקשים והפגעים והחליים והמכשולות, יראה להם כי מציאות האדם לרעתו, והוא ז"ל יבאר כי רוב הרעות באישי בני אדם באות מחסרון דעתם, ומסכולותינו נזעק ונשוע, ומן הרעות אשר נסבב לנפשותינו ברצוננו נדאג ונכאב, כמו שאמר שלמה (משלי י"ט) אולת אדם תסלף דרכו ועל ה' יזעף לבו, והאריך בזה ופירש כי רוב הרעות ההוות בבני אדם הם מנזקי אדם באדם, כגון הקטטות והמלחמות, או מנזקי אדם לנפשו ברוב התאוה למאכל ולתשמיש וכיוצא בזה, ואין ראוי לנכנס במלחמה ויורוהו בחצים לזעוק רק על נפשו, ולאוכל מאכלים רעים ונעשה מצורע או המרבה בתשמיש ונעשה עור לשוע רק על סכלותו, וכן תראה מהם כי הנכנס בסכנות המדבריות והימים כדי להתעשר ביותר על שכנו ולהתרפס ברצי הכסף והזהב וימצאוהו תלאות, ילך וישוע וילין על הזמן ויתמה מרוע מזלו, והקב"ה לא יחדש מופת ונס בעולם לעזור המשוגעים על פחיתות מדותיהם.

20. תלמוד בבלי מסכת תענית דף ט עמוד א

אולת אדם תסלף דרכו ועל ה' יזעף לבו. יתיב רבי יוחנן וקא מתמה; אמר: מי איכא מידי דכתיבי בכתובי דלא רמיזי באורייתא? - אמר ליה: אטו הא מי לא רמיזי? והכתיב ויצא לבם ויחרדו איש אל אחיו לאמר מה זאת עשה אלקים לנו.

ייסורים על ארץ ישראל

21. שמות רבה (וילנא) (פרשת שמות) פרשה א סימן א

אתה מוצא שלש מתנות טובות נתן הקדוש ברוך הוא לישראל, וכלם לא נתנם להם אלא על ידי יסורין, התורה, וארץ ישראל, וחיי עוה"ב, התורה דכתיב אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו, ארץ ישראל דכתיב וידעת עם לבבך (כאשר ייסר איש את בנו כן ה' אלוקיך מיסרך) וגו', מה כתיב אחריו כי ה' אלקיך מביאך וגו', העולם הבא דכתיב כי נר מצוה ותורה אור וגו',

22. שארית ישראל דרוש יד למעלת ארץ ישראל (ר' משה ב"ר אליהו ישראל)

ויראה לעניות דעתי דרבי שמעון בר יוחאי בא לתת לנו תשובה לשאלה ששואלין העולם לפום האי כללא דקיימא לן אין יסורין בלא עון למה זה אנו ראוים בחוש הראות מעשים בכל יום הצדיקים הם מלאים יסורין, לזה קאמר אל יקשה בעיניך דבר זה דצריך שתדע דג' מתנות נתן הקדוש ברוך הוא לישראל ולא נתנם אלא על ידי יסורין, הילכך לזכותם באלו המתנות מביא הקדוש ברוך הוא עליהם יסורים, וכי תימא מהיכא דייקנא לה דאפילו לצדיקים צריך יסורים לשיזכו למתנות אלו לזה הביא ראייה לכל אחד מן הכתוב, תורה מנין דכתיב אשרי הגבר אשר תיסרנו יה וגומר, ומדקאמר אשרי הגבר דהיינו מאושר ודאי מוכח דאף על פי שהוא צדיק צריך יסורין לזכות לתורה. ארץ ישראל מנין שאף על פי שהוא צדיק צריך יסורין לשיזכה לדירה מוכח דאף על פי שעושה רצונו של מקום והוא בבחינת בן להקדוש ברוך הוא ואפילו הכי ה' אלקיך מיסרך להביאך אל ארץ טובה. עולם הבא מנין דאף על פי שהוא צדיק צריך יסורין לזכות לעולם הבא דכתיב כי נר מצוה ותורה אור וגומר דמוכח דאפילו שיש בו מצות ומעשים טובים ובעל תורה הוא, אפילו הכי לזכות לדברך חיים שהוא עולם הבא צריך תוכחות מוסר.

12. דעת חכמה ומוסר חלק א מאמר קכו

זהו שאמרו חז"ל "גדולה הסרת טבעת ממ"ח נביאים", דבפורים קיימו ברצון מה שקבלו כבר, היינו שבקבלת התורה הי' עדין בחינת אונס, שלא הי' שם עוד בחינת התיקון הגמור מצד הגוף, שהגוף עצמו יכיר בתורה ומצות, ז"א שבבחינת קבלת התורה לא הי' עדין הגוף בשלמותו. בחינת פורים הרי היא בחינת לע"ל, דהיינו תיקון גמור של הגוף, שהגוף עצמו הכיר בתורה ומצות שהם טובים ומועילים לו, וזהו "הדר קבלוה".

13. תלמוד בבלי מסכת גיטין דף נז עמוד ב

אמרה להו אימיה: יהבוהו ניהלי ואינשקיה פורתא, אמרה לו: בניי, לכו ואמרו לאברהם אביכם אתה עקדת מזבח אחד ואני עקדתי שבעה מזבחות! אף היא עלתה לגג ונפלה ומתה. יצתה בת קול ואמרה: אם הבנים שמחה.

ייסורים מתוך אהבה

14. תלמוד בבלי מסכת שבת דף נה עמוד א

אמר רב אמי: אין מיתה בלא חטא ואין יסורין בלא עון.

15. נתיבות עולם נתיב היסורין פרק א

ולפיכך נקראו יסורין של אהבה, כי מצד שהש"י אוהב אותנו ורוצה לקרב את האדם אליו להיות דבק בו יתב', ויש לאדם מניעה ועכוב שאין ראוי אל הדביקות בו, לכך מביא הש"י עליו יסורין למרק את חטאו עד שראוי אל הדביקות ולכך נקראו יסורין של אהבה, לא שהפ' הוא כי בשביל אהבה הוא מביא עליו יסורין, שודאי דבר זה אין ראוי, רק שהשם יתב' אוהב אותו וחפץ בו, ומצד שהוא חפץ בו רוצה השם יתב' לקרב אותו אליו, ואין לו המעלה הזאת ולכך ממרק השם יתב' פחיתות חומר שלו עד שהוא ראוי אל הדביקות וזה מבואר:

16. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ה עמוד א

אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא: כל שהקדוש ברוך הוא חפץ בו - מדכאו ביסורין, שנאמר: וה' חפץ דכאו החלי; יכול אפילו לא קבלם מאהבה - תלמוד לומר אם תשים אשם נפשו, מה אשם לדעת - אף יסורין לדעת. ואם קבלם מה שכרו - יראה זרע יאריך ימים; ולא עוד אלא שתלמודו מתקיים בידו, שנאמר: וחפץ ה' בידו יצלה.

17. שמות (פרשת בשלח) פרק יז פסוק ז - ח

(ז) וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם מִסֵּה וּמְרִיבָה עַל רִיב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל נִסְתָּם אֶת ה' לֵאמֹר הִישׁ ה' בְּקִרְבָּנוּ אִם אֵין: פ (ח) וַיְבֹא עִמְלֵק וַיִּלְחֶם עִם יִשְׂרָאֵל בְּרִפְיָם:

18. רש"י שמות (פרשת בשלח) פרק יז פסוק ח

(ח) ויבא עמלק וגו' - סמך פרשה זו למקרא זה, לומר תמיד אני ביניכם ומזומן לכל צרכיכם, ואתם אומרים (פסוק ז) היש ה' בקרבנו אם אין, חייכם שהכלב בא ונושך אתכם ואתם צועקים אלי ותדעו ה' כי אני. משל לאדם שהרכיב בנו על כתפו ויצא לדרך, היה אותו הבן רואה חפץ ואומר, אבא טול חפץ זה ותן לי, והוא נותן לו, וכן שניה וכן שלישית, פגעו באדם אחד, אמר לו אותו הבן ראת את אבא. אמר לו אביו אינך יודע היכן אני, השליכו מעליו ובא הכלב ונשכו:

המצב הנפשי בעת הייסורים

23. תלמוד בבלי מסכת שבת דף פח עמוד ב

תנו רבנן: עלובין ואינן עולבין, שומעין חרפתן ואינן משיבין, עושין מאהבה ושמחין ביסורין - עליהן הכתוב אומר ואהביו כצאת השמש בגברתו.

24. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ט עמוד ב

מאי חייב לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה? - אילימא: כשם שמברך על הטובה הטוב והמטיב, כך מברך על הרעה הטוב והמטיב - והתנן: על בשורות טובות אומר הטוב והמטיב, על בשורות רעות אומר ברוך דיין האמת! - אמר רבא: לא נצרכה אלא לקבולינהו בשמחה.

25. אור החיים שמות (פרישת תצוה) פרק כח פסוק א

ומזה אני משכיל על דבר שאמרו ז"ל בסוף ברכות (נ"ד א) חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה וכו' ומפרש בגמרא (שם ס' ב) לקבל הרעה בשמחה כשם ששמח בטובה עד כאן. והיה הדבר קצת בעיני רחוק, ועל פי הדברים האמורים בענין הנה היסורין הם מקריבין ענפי הנשמה שהיו רחוקים משורשם, שאין לך רע ומר כעוזבו את ה' אלהיו, ובאמצעות היסורין יתקרב הרחוק ועל זה ישמח לב המשכיל

26. מכתב מאליהו חלק ה עמוד 284

אבל עדין קשה לכאורה, הרי האדם אינו רק נשמה אלא גם גוף כמו שכתוב "בשגם הוא בשר" - ואיך יגיע אדם קרוץ מחומר לדרגה כזו שישמח בלבב שלם במה שמצערו כמעט עד בלי נשוא? התשובה לזה היא בשולחן ערוך...

27. שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכות הפירות סימן רכב סעיף ג

חייב אדם לברך על הרעה בדעת שלמה ובנפש חפצה, כדרך שמברך בשמחה על הטובה, כי הרעה לעובדי השם היא שמחתם וטובתם, כיון שמקבל מאהבה מה שגזר עליו השם נמצא שבקבלת רעה זו הוא עובד את השם, שהיא שמחה לו.

28. מכתב מאליהו שם

היינו שגם אם אינו יכול לשמוח על הצער ממש, אלא שהוא מקבל את הצער כגזירה מן השמים, שמחתו היא שהשי"ת נתן לו הזדמנות זו לעבודת ה'.

סיכום קצר:

את נרות המקדש מדליקים בשמן זית. הדרך להפיק שמן זית הוא דווקא על ידי כתישת הזיתים. מכאן למד ר' יוחנן שכשם שהשמן אינו יוצא אלא על ידי כתישת כך ישראל חוזרים למוטב על ידי ייסורים - גדולה הסרת טבעת יותר מארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות... הייסורים מזככים את האדם ובלבד שהאדם יבין שזוהי מטרתם. ייסורים של אהבה אין משמעותם שמחתם האהבה, הקב"ה מייסר אותנו, אלא שמחתם אהבת ה' אלינו באים ייסורים כדי לאפשר עוד קירבה.

יש ייסורים שהאדם מביא על עצמו מחמת התנהלות מרושלת וההתמודדות עם ייסורים אלו הם פשוט לשנות את ההתנהלות. אין צריך לבקש ייסורים אך אם הם באים עלינו לדעת מה ענינם ומתוך הבנה זו נוכל גם להתמודד ואפילו לשמוח בהם.

